

Ефектні бої без правил

Лариса Іванишина

Кадр з фільму «Носоріг».

становленні Дісмаса заявити риси, з яких в подальшому постане Гестас, постановнику несила. Клініку лютого озвіріння й жаккого розлюднення фільм демонструє, право на прощення Носорога лишається в сфері дискурсу. Ось і виходить: хочете – вірте, хочете – ні! Досягти тягlosti і неухильності художньої логіки стрічки, на жаль, не вдається. Однак з'ясується це значно пізніше, а поки що сюжет летить кадр за кадром, втрачаючи енергію розвитку. Причина його занепаду на поверхні. Притча – не міф, в неї локальний характер, легко вичерпний зміст. Вона потрібна як *повчання*, тож інструментом пізнання є обмеженим. Сенцову для власних завдань в цьому фільмі потрібна амбівалентність прочитань, а він тяжіє до жанру, кудиного смисловим потенціалом. Потрібна трагедія, а в режисера – спроба новітнього мораліте, хоч і з прагненням до біблійності, бажання дати людині шанс. Але яка це людина? Тут все як в *байці* Глібова: «Є каяття, та немає вороття». Герой фільму бандит Носоріг коїв жаккі злочини: вбивав, катував, жив розбоем. Та з певного часу почав терзатись: навіщо живе? Додавали ран і втрати: брата, батька, мами, з його вини, по суті, загинули дружина з донькою. А він продовжував вбивати, грабувати, впадаючи то в лють, то в оргії пиятики й розпусти. Марно. Гнітюче відчуття вини не відпускає Носорога, формуючи нагальність спокути. Нам це стає відомо з діалогів бандита з чоловіком в автівці, що рефреном проходять в стрічці. Насправді це розмова з власним сумлінням, завершенням яких є рішення Носорога замовити власне вбивство двом зарізнякам, що на його вимогу всаджують в тіло замовника ножі, а він коментує: цей удар за одного, ним убитого, цей – за іншу убиту. Носоріг живучий: кілери, зробивши справу, йдуть геть, а він повзе по фотографіях своїх жертв, що випадають з валізи – їх багато...

Чи можливе подібне переродження вбивці – аж до самосуду? Питання, зрештою, на розсуд окремо кожного. Але й питання, погодьмось, неймовірної тяжкості. Хоча Достоевський у «Злочині й карі» припустив, що душа вбивці може воскреснути – через подвиг любові. Я в цьому не певен, та й Носоріг – не Раскольніков. Втім, ухилитися від болісних, нуртуючих питань християнської душі небезпечно. Бо як здогадався один унятливий священник, за порогом життя, Бог, що розкриває нам Свої обійми, може запитати нас: «Де ж ваші *рани*?»

«Із зав'язаними очима»

Сценаристи Якуб Присак, Тарас Дронь

Режисер Тарас Дронь

Оператор Олександр Поздняков

Продюсери Валерія Сочивець, Тарас Дронь

У ролях: Марина Кошкіна, Олег Шульга, Лариса Руснак,

Олександр Мавріц, Сергій Лузановський, Ігор Колтовський
Україна, 2020

Олександр Мавріц у фільмі «Із зав'язаними очима».
Режисер Тарас Дронь. 2021.

Тарас Дронь – випускник кіношколи в Лодзі – належить до покоління українських кінорежисерів, які прийшли в кіно у нульових роках.

У повнометражному дебюті «Із зав'язаними очима», завершеному 2020 року, градус ризику для персонажів, а відтак для виконавиці головної ролі режисер підняв досить високо, показавши історію дівчини Юлі, яка з дитинства займається жорстоким видом спорту – змішаними єдиноборствами¹.

Ідея фільму в режисера з'явилася після розмови з приятелькою через якийсь час після Майдану, яка втратила там хлопця і рік після цього переживала. І коли вона захотіла з цього вирватись, то більшість її знайомих від неї відвернулися. «Мене дуже вразила 15-хвилинна розмова, – розповідав режисер. – Вже за місяць ми почали придумувати, як розповісти про протистояння людини й суспільства, це дуже тонка тема. Суспільство інколи добиває таких людей, яким і так непросто. Ми почали шукати цікаві візуальні вирішення, щоб це було яскраво, щоб це було доступно і легко для сприйняття. Так з'явилася клітка як образ закритого суспільства, яке неоднозначно ставиться до цієї ситуації»². Ще одним поштовхом для режисера став

¹ Змішані бойові мистецтва (англ. Mixed Martial Arts, MMA) — вид спорту і категорія бойових мистецтв, що включає в себе різноманітні засоби і способи ведення оборони й нападу в рукопашному бою. (Вікіпедія)

² Штекель Михайло. Фільм «Із зав'язаними очима» про те, як піднятися із дна. Дронь. *Донбас. Реалії*. 2021, 16 листопада.

Марина Кошкіна у фільмі «Із зав'язаними очима».

почутий у виконанні дітей «Заповіт» Тараса Шевченка – він пояснив, що фільм є сучасною інтерпретацією рядків «Не забудьте пом'янути незлим тихим словом...».

Автори не вдаються до флешбеків, не показують, яким було кохання Дениса і Юлі, юнака у фільмі бачимо лише на фото у спортивному комплексі – він також займався змішаними єдиноборствами, а потім пішов на війну. В українському кіно тема втрати коханої людини глибоко розкрита у «Тінях забутих предків» – віра в почуття Палійчука, в якого перевтілюється юний Іван Миколайчук, – беззастережна, хоча актор стриманий, але органічний до неймовірності. Юля у виконанні Марини Кошкіної мовчазна і також стримана, але її внутрішнього світу, її почуттів ми не відчуваємо. Можливо, через те, що професійний спорт вимагає максимальної концентрації фізичних зусиль і волі, а тому її почуття – і до загиблого нареченого, і до нового коханого (Олег Шульга) можна сприймати як наміри авторів. Коли дівчина раптово покинула спорт, вона знову-таки мовчки, без будь-якої реакції сприймає докір свого тренера (Олександр Мавріц), який тривалий час опікувався дівчиною, займався її вишколом. Втім, спорт, а тим більше жорстокий, не сприяє вияву почуттів, навіть якщо вони десь глибоко в душі існують. Крім того, захоплення нинішніх кінематографістів тілесністю призводить до того, що увага приділена мові тіла актора, що легше передати (особливо, коли тренуватися по півроку), аніж внутрішнє життя, життя душі.

Зовсім інше акторське проживання в образі досвідченої талановитої Лариси Руснак, яка зіграла матір Дениса. Мати отримала сумнівну есемеску, що Денис у госпіталі й потребує грошей на операцію. Ця героїня нагадує натягнуту стрілу, яка мусить вистрілити, – в неї, хоча й ілюзорна, є мета – знайти гроші. Жінка стає уособленням надії, досить ефемерної (до речі, сценаристи не дуже зрозуміло пояснили, чому мати не може поїхати в лікарню й пере-свідчитися сама у правдивості повідомлення).

Безпристрасність Юлі зникає, коли вона також вирішує

знайти частину коштів, яких бракує. Як впливає з сюжету фільму, телефонна інформація, що дає поштовх для розгортання історії, була все-таки фіктивною. Це підтверджує тверезомислячий персонаж Олега Шульги, в якого є поважні зв'язки – він переконує Юлю, що не варто піддаватися обману, що чимало шахраїв наживаються на людському горі. Проте Юля в якусь хвилину втрачає самоконтроль і хоче роздобути гроші – виграти поєдинок на нелегальному змаганні (виявляється, існують і такі змагання, сповнені нелюдською жорстокістю, – й режисер показує цей двобій в усій його натуралістичності). Виходячи з характеру цієї досить тривалої сцени, не в усьому можна погодитися з польськими критиками, які, за словами режисера, писали про фільм «як тонку розповідь про війну. Не прямо, без маніпуляцій. Вони також казали про ніжну режисуру»³. (На Варшавському МКФ у конкурсі дебютних фільмів Competition 1–2 фільм здобув найвищу нагороду). В Олега Шульги, який грає нового коханого Юлі, роль, можна сказати, службова, але, хоча сценарій не дає йому можливості розкрити особистість свого персонажа, він поглядом передає ніжність до цієї незвичайної дівчини (їхнє знайомство і зближення також залишилося за кадром). В Марини Кошкіної вся енергія витрачена на бої.

Але, як зазначає режисер, це фільм про те, що не треба бігти в нелегальні бої чи заглядати комусь в кишеню. Він про те, що травму треба пережити глибоко в серці і не хапати-ся за соломинку та намагатися себе обманути. Героїня таки зрозуміла, що хоче йти далі, а загиблий завжди буде із нею. Утім, у фільмі є момент, який виправдовує зусилля режисера. Його слід виділити окремо як найсильніший за мірою правдивості. Це монолог Олега, знайомого Юлі, який кидає спорт, щоб знову йти на фронт – коли він промовляє сповнені болю слова зі щоденника бійця, який не повернувся, Юліне страждання блякне. Цей монолог, а не «бої без правил», є найціннішим у стрічці. Він вражає глибокою правдою. Пояснення знаходимо знову-таки в уже згаданому інтерв'ю. «Це також справжній документальний елемент. Він пише в цьому щоденнику своїй дівчині: «Я хочу, щоб ти була щаслива, пробач мені». <...> Монолог одного з героїв, Олега [учасника бойових дій, що знову записався до армії], ми писали разом зі справжнім розвідником. В мене був свій варіант, я його показав, але військовий сказав: «Ні, я не вірю, автор там не був». В мене є досвід документального кіно, і довго спілкуючись із цією людиною, я витягнув з нього якісь найбільш вразливі й тонкі моменти для монологу»⁴.

Фільм у нинішніх умовах повномасштабної війни Росії став ще актуальнішим: чимало людей втрачають рідних і нині перед ними постає питання, як жити далі, якщо найрідніша, найдорожча людина загинула. Як впоратися з втратою?

³ Там само.

⁴ Там само.